

Тэхнічная рэвалюцыя беларускай пошты

У канцы жніўня мы расказвалі пра тое, як беларуская пошта працавала да Вялікай Айчыннай вайны. І калі раней тэхналагічныя змены закраналі арганізацыю дастаўкі паведамленняў і адпраўленняў у цэлым — з'явіліся паштовыя вагоны, самалёты і нават кальцавая пошта, — то ўмовы працы супрацоўнікаў аддзяленняў паштовых сувязяў змяняліся, на жаль, не так хутка. Яшчэ семдзесят гадоў таму аўтаматызацыя працоўнай дзейнасці здавалася чымсьці фантастычным. Як і раней, стосы лістоў апрацоўваліся пераважна ўручную. А іх тады было значна больш, чым у наш час. Тэлефонныя праводы дацягваліся далёка не ў кожную кватэру, як цяпер. Пра мабільную сувязь і тым больш электронную пошту і ўвогуле ніхто нават не чуў. А па тэлеграфі доўгія пасланні не адправіш, бо тарыфікацыя ідзе за кожнае слова. Вось так ліставанне і заставалася фактычна адзіным сродкам сувязі.

Якія апараты дазвалялі палегчыць працу супрацоўнікам паштовых аддзяленняў?

«Канешне, марыць пра аўтаматызацыю ў першыя пасляваенныя гады было занадта, — згадвае **супрацоўніца гісторыка-інфармацыйнага цэнтру РУП «Белпошта» Таццяна ГУЗЯНКОВА.** — Якія там машыны — канцылярскіх прылад і мэблі амаль не пастаўлялася з «цэнтра»! Прадпрыемствы на тэрыторыі, якія вызвалілі

У раёне жыло даволі шмат пенсіянераў. І вось, калі наступай час выдачы пенсіі, усе раскладвалі ведамасці і лічылі, колькі грошай трэба даць паштальёну для дастаўкі. І крый божа, было памыліцца хоць на адну капеечку!

У музейнай экспазіцыі захаваўся вельмі нязвыклый для сучаснага вока тэлефонны апарат без наборнага дыска і панэлі з кнопкамі. Гэта рарытэт з тых часоў, калі тэлефонныя станцыі не былі

адна тысяча людзей. Лісты мераліся мяшкамі.

Працавала маркіравальная машына вельмі проста. Набіраўся кошт перасылкі, які складаў чатыры капейкі, — і пайшлі канверты пракатвацца адзін за другім.

Былі таксама спробы сысці ад класічных лічыльнікаў. Спярша іх паспрабавалі замяніць на арыфмометры «Фелікс». Яны дазвалялі працаваць з лічбамі да дзевяці знакаў. Але ўсё роўна на лічыльніках пры пэўным досведзе аперацыі атрымлівалася рабіць хутчэй. Таму «Феліксы» на доўгі час на пошце масава не затрымаліся. На змену ім прыйшла лічыльная машына «Аскота». Знешне яна

выкананне аперацыі. Вось існуюць жа жарты пра почырк урачоў, маўляў, яго разабраць вельмі складана. У паштовых супрацоўнікаў за савецкім часам было не нашмат лепш. Асабліва гэта датычылася, напрыклад, адрознення сямёрак і адзінак. І таму ў 70-я гады з'явілася «прабабуля» ўсіх цяперашніх невялікіх касавых апаратаў — механічная машына «Анега-3-1М». Падобныя на яе прылады яшчэ пару дзесяцігоддзяў таму стаялі ў старых крамах. Разам з ёй з'явілася куды больш складаная электрамеханічная мадэль з дзясяткамі кнопак. Яны былі прызначаны для прыёму паштовых адпраўленняў. Тут знаходзіцца некалькі ключоў,

Касавая электрамеханічная машына «Анега», выпушчаная ў 1970 годзе.

з-пад нямецкай акупацыі, былі ў жудасным стане, а ўсё астатняе працавала ў першую чаргу на патрэбы арміі і фронту. Таму кожны супрацоўнік нёс з дому тое, што ацалела за тры гады вайны: хтосьці чарнільныя ручкі, хтосьці — пару крэслаў, хтосьці — паперу... Вось так фактычна на энтузіязме і працавалі першы час.

...Нязменным аtryбутам аддзяленняў паштовай сувязі, які «дажыў» да дзевяностых, былі лічыльнікі. Касцяшкі там ганялі да таго часу, пакуль не пачалася масавая камп'ютарызацыя і не з'явіўся шырокі асартымент калькулятар. Я калісьці ўзначальвала 114-е аддзяленне сувязі, якое знаходзіцца цяпер насупраць Нацыянальнай бібліятэкі. У мяне было 12 даставачных участкаў.

аўтаматычныя, а ўся сувязь устаўлялася праз выклік «барышні», якая злучала кантакты на станцыі ўручную».

Электрамеханічныя папярэднікі камп'ютараў

Сапраўдным прарывам сталі маркіравальныя машыны. Яны з'явіліся ў самым пачатку 1960-х гадоў, калі перапіску ў вялікіх аб'ёмах пачалі весці шматлікія прадпрыемствы і арганізацыі. Ды і тое вымушана — аб'ём лістоў рос настолькі хутка, што клеіць маркі і ставіць штэмпелі ўручную стала проста фізічна немагчыма. І штат таксама бясконца раздуваць нельга. Уявіце сабе, што перапіску вядзе, напрыклад, завод стратэгічнага прызначэння, на якім працуе не

Лічыльнікі і арыфмометры «Фелікс».

нагадвае нейкі дзіўны гібрыд механічнага калькулятара з тэлефонам. У прынцыпе, такім жа быў і яе функцыянал. Разам з тым новыя лічыльныя машыны дазвалялі друкаваць вынікі падлікаў на паперы, што было на той час істотным прагрэсам.

— А вось усе квітанцыі выпісваліся толькі ўручную, — працягвае Таццяна Гузыянкава. — Уявіце, наколькі гэта зацягвала час, патрэбны на

якія дазваляюць прымаць тэлеграму і падпіску. А вось прыняць пасылку было немагчыма — цыкл аперацый быў недастатковы.

Увогуле, награвашчаны па мерках нашага часу знешні выгляд электрамеханічных аграгатаў 40—50-гадовай даўніны — панэлі з некалькімі шэрагамі кнопак, чый лік вымяраўся дзясяткамі, — тлумачыцца вельмі проста. Па-першае, тэрыторыя СССР

дзялілася на паясы. Для кожнага з паясоў устаўляўся свой кошт паштовага збору. Па-другое, трэба было набіраць уручную кошт пасылкі і заяўленую вартасць. Асобна — калі патрабавалася дадатковая паслуга, напрыклад паслаць пасылку з тэлеграфным паведамленнем. Трэба было пастаянна апераваць пераключальнікамі, часам — і на лацінскі алфавіт. Але машына дазваляла адразу ж на месцы рабіць для супрацоўнікаў пошты і копію дакумента, які аддаваўся на рукі кліенту. Пагадзіцеся, ужо гэта прыкметна скарачала час работы. Аднак з укараненнем камп'ютараў усе гэтыя аграгаты адправіліся ў музей...

Дарогу вынаходнікам!

— Рацыяналізатарскі рух, шырока распаўсюджаны ў савецкі час, закрануў і пошту, — працягвае Таццяна Гузыянкава. — Напрыклад, узяць хоць славуты гадзіннік на Галоўпаштамце, што паказвае, якая зараз гадзіна ў буйных гарадах свету. Калісьці ён з пачаткам кожнай гадзіны граў мелодыю. І гэта было вынаходніцтва нашай вытворчай лабараторыі. За гэта яе ўзнагародзілі.

А яшчэ паштавікі прыдумалі так званы «заспакаяльнік вадкасці». Выкарыстоўваўся ён у паштовых вагонах, якія ездзілі па многіх чыгуначных лініях. Хоць карэспандэнцыя мусіла дастаўляцца ў якасці багажы, вагон нязрэдка быў у дарозе і суткі, і двое. Падчас паездкі хоча-

добны на вінт карабля з лопасцямі. Здавалася б, гэта драбязя, але колькі карысці прынесла!

А сургуч сышоў у гісторыю

Ёсць у музеі і электрасургучніца. Калісьці пры яе дапамозе на паштовыя адпраўленні наносілася рэльефная пячатка. Яна пацвярджала тое, што ніякая трэцяя асоба па дарозе не скрала таварнае ўкладанне.

Праўда, ад сургучу нашы паштальёны ўсё ж адмовіліся, хоць гэта быў адзін з сімвалаў пошты яшчэ са старадаўніх часоў — сургучныя пячаткі выкарыстоўваліся яшчэ з XIX стагоддзя! Прычыны гэтага былі простыя. Па-першае, з развіццём тэхналогій выкарыстоўваць сургуч стала неэфектыўна і нават небяспечна. Пры яго награванні выдзяляюцца не вельмі карысныя выпарэнні, удыханне якіх даволі шкоднае для арганізма. Каб мінімізаваць іх уздзеянне, трэба абсталёўваць асобную сістэму вентыляцыі на рабочым месцы, каб адвесці пах. Акрамя таго, можна было атрымаць і вытворчую траўму, калі нават трохі расплаўленага сургучу капне на руку. Ну і акрамя таго, патрэбны былі выдаткі на ўтылізацыю ўжо выкарыстаных пячатак.

— Сургуч таксама часта выкарыстоўваўся пры ўпакоўцы пасылак у драўляныя скрыні, — кажа Таццяна Гузыянкава. — Калі ён выкрышваўся, то ў прысутнасці атры-

Тэлеграфны апарат СТА-67.

ца папіць той жа гарбаты або кавы. А як гэта зрабіць, калі вагон гойдаецца і вадкасць можа праліцца? Сітуацыю выправіў невялікі металічны выраб, чымсьці аддалена па-

мальніка пасылка ўскрывалася і рабіўся акт вопісу, каб упэўніцца, што ўсё дайшло ў цэласці.

Валяр'ян ШКЛЕННИК.
Фота Таццяны ТКАЧОВАЙ.

Конкурс

Абраны найлепшы паштальён

З 11 па 13 верасня ў Мінскім раёне праходзіў XXIII Рэспубліканскі конкурс прафесійнага майстэрства работнікаў аб'ектаў паштовай сувязі. 42 работніцы з усіх абласцей і Мінска спаборнічалі за званне найлепшай на ўзроўні краіны.

На фінальны этап яны прыехалі з ужо выкананым хатнім заданнем. Яно рыхтавалася на тэму «Паслуга года» і было прысвечана самым перадавым і запатрабаваным у насельніцтва прапановам пошты. Удзельніцы таксама прэзентавалі свае рэгіёны з дапамо-

гай малых архітэктурных формаў. Але, акрамя творчасці, трэба было прадэманстраваць свае веды і ўменні як на тэарэтычным іспыце, так і на практычным занятку.

Галіна Бараноўская працуе паштальёнам 5-га разраду ў аддзяленні № 7 у Мазыры. Яна сёлета стала найлепшай у краіне па сваёй прафесіі.

— Думаю, што мне вельмі шанцавала. Перад рэспубліканскім этапам у нас жа яшчэ быў абласны, — згадвае жанчына. — Мы там паказвалі свае ўменні: абслугоўванне па сваім участку, выдачу пенсій, паштовых адпраўленняў... Здавалася б,

на іспыце я раблю тое ж самае, што і кожны рабочы дзень, але вось такая прыемная нечаканасць здарылася. Працую я на пошце ўжо сем з паловай гадоў. Прыйшла сюды, таму што падабаецца быць у кантакце з людзьмі. Яны на маім участку вельмі добра злучыліся. Праўда, жылога сектара не так шмат — у маёй зоне абслугоўвання жыве каля 700 чалавек. Пажылыя людзі вельмі чакаюць лістоў ад сваіх сваякоў, якія жывуць у іншых краінах, толькі іх прыходзіць няшмат. Але затое вельмі актыўна перапіску вядуць арганізацыі.

Валяр'ян ШКЛЕННИК.